

Självupplevd förändring

Historisk förändring är komplicerat, för tiden kan vara långsam eller snabb, allt beroende på hur den upplevs och beskrivs. Inom naturvetenskapen däremot är hastighet detsamma som kvoten av förflyttning och motsvarande tid. Till hastighet kan också läggas pulsfrekvens, som avser hur ofta pulser kommer och går, det som allmänt kallas pulshastighet, och hur snabbt dessa förflyttar sig. Hastighet och pulsfrekvens ligger långt från historievetenskapens relativa förändrings- och tidsbegrepp.

Frågan om upplevd tid och hastighet i historisk förändring har för mig aktualiserats när jag nyligen besökte *Historisk tidskrifts* hemsida på OJS. Hur annorlunda är inte allting nu i förhållande med hur det var på 1990-talet, då jag arbetade som tidskriftens redaktionssekreterare? På den tiden bestod *Historisk tidskrifts* medlemsregister av kort i lådor. När någon bytte adress ändrade man uppgifterna för hand, med penna. Medlemsregistret förbättrades när det datoriserades, men för att komma in i datorn och ändra uppgifter var jag först tvungen att slå in kommandon enligt ett programmeringsspråk som jag hade svårt att förstå mig på. Adressändringarna meddelade jag Norstedts tryckeri, som ansvarade för utskicken av tidskriften. Det räckte som regel med att man skickade ett maskinskrivet eller handskrivet brev till ansvarig person. Man kunde också skicka själva kuvertet, som posten återsänt till redaktionens kansli, som vid denna tid låg i Riksantikvarieämbetets lokaler Garnisonen på Östermalm i Stockholm.¹

1. Redaktören med kansliet huserade först i mer än ett halvt århundrade i vad som i dag kallas Gamla Riksarkivet på Ridderholmen (intill Norstedts tryckeri, som tidskriften anlitate i närmare 120 år). Efter ytterligare ett halvt århundrade hos Kungl. Vitterhetsakademien på Storgatan (Riksantikvarieämbetet), och efter en i dessa sammanhang kort period i Garnisonen på 1990-talet, placerades redaktionens kansli år 2000 i Stockholms universitets lokaler på Frescati.

Medlemsavgifterna betalades via postgiroblanketter, och telefonen, vars sladd oftast var så hårt skruvad att hela apparaten följde med i rörelsen när man svarade, ringde oavbrutet. Och så dök e-posten upp, en nyhet som jag inte alls förstod värdet av. Jag hade i huvudet alla dessa besvärliga startkoder och kommandon som man var tvungna att behärska för att få e-posten att starta. För att inte tala om det utomjordiska ljud som hördes när e-posten drog igång och tog telefonledningen i anspråk. Jag därför använde e-post endast om skribenter uttryckligen krävde det. Det blev väl en till två e-poster i veckan, på sin höjd. Faxen däremot, den användes desto flitigare. I den tog jag emot såväl manus som korrektur.

Historisk tidskrift finns sedan 2006 tillgänglig digitalt och i dag går det som nämnts att prenumerera på den via OJS. Redaktions- och styrelsemöten sker via Zoom och medlemsavgiften kan numera betalas via Swish. E-postens inkorg är aldrig tom och digital historia är numera ett eget ämne. Förändringen har gått snabbt. Det är i alla fall så jag upplever den teknologiska omvandlingen, från brevpapper och skrivmaskin till e-poster med färdiga mallar, datorer och digital tillgänglighet samt möjlighet till digital prenumeration. Går det att etikettera eller sätta siffra på förändringen? För en lekman på området tycks det mig ändå att vi snarare har upplevt en tid av ökad pulshastighet än ökad hastighet i betydelsen fart. Det kom en kraftig puls i mitten av 1990-talet i fråga om ny teknologi vars verkningar fortfarande påverkar oss. En del saker hänger kvar, som e-posten. Andra är passé, som postgiroblanketterna. Det känns dessutom som att vi redan är inne i nästa puls. Frågan är vart den leder oss och vad vi om några år, ett decennium eller två, kommer blicka nostalgiskt tillbaka på – och skratta åt.

I detta häfte av *Historisk tidskrift* skriver Dag Lindström om dråparen som fick fri lejd att anlända till rätten och om böner om nåd i svensk rättskipning under 1640-talet, medan Karin Sennefelt skriver om den folkliga religiositetens politiska anspråk 1600–1720, och visar hur oro för krig, kritik mot adeln och stöd för de fattiga var viktiga element. Dessutom beskriver och förklarar Inger Olausson och Magnus Bohman huvuddragen av svensk trädgårdsproduktions utveckling i relief mot den svenska ekonomins utveckling, från sent 1800-tal och fram till 1970-talet. Mycket nöje!